УДК 658.15:330.143

Давидов Олександр Іванович
кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Davydov Oleksandr
PhD in Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
V.N. Karazin Kharkiv National University
ORCID: 0000-0003-0408-7097

DOI: 10.25313/2520-2294-2024-5-9882

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНО-СТЕЙКХОЛДЕРСЬКОЮ ДОДАНОЮ ВАРТІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

DEVELOPMENT OF THE MANAGEMENT STRATEGY OF THE FUNDAMENTAL AND STAKEHOLDER VALUE ADDED OF ENTERPRISES

Анотація. *Вступ. Впровадження системи вартісно-орієнтованого менеджменту на мікроекономічному рівні спрямоване на зростання вартості підприємств. Найбільш ефективним цільовим критерієм вартісно-орієнтованого управління є максимізація фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості суб'єктів господарювання. Формування фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості є складним і динамічним процесом, на який впливають багато факторів внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємств. У таких умовах управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств потребує реалізації стратегічного підходу. Постає необхідність розробки стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств, яка має стати ефективним управлінським інструментом вирішення перспективних завдань щодо зростання фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості суб'єктів господарювання.*

Мета. Метою дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств у сучасних економічних умовах.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних науковців, що досліджують теоретико-методологічні питання розробки стратегії управління вартістю підприємств.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: системного підходу, теоретичного узагальнення, індукції та дедукції (для розкриття змісту стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств та сутності стратегії такого управління); аналізу та синтезу, структурно-логічного моделювання (для визначення складу та змісту етапів формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. У науковій статті розкрито зміст стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств. З'ясовано сутність стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств. Визначено склад і зміст етапів формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств. Встановлено, що вихідним пунктом у процесі формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств є формулювання стратегічних цілей. Обґрунтовано доцільність визначення загальної стратегічної мети та підпорядкованих їй специфічних стратегічних цілей у процесі формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств. Встановлено загальну стратегічну мету управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств у вигляді її максимізації у довгостроковому періоді. Обґрунтовано доцільність вирішення проблематики визначення специфічних стратегічних цілей управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств на основі факторного підходу. Визначено специфічні стратегічні цілі управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств у вигляді максимізації внутрішніх факторів-стимуляторів і мінімізації внутрішніх факторів-дестимуляторів даної вартості у довгостроковому періоді. Запропоновано формувати систему цільових показників для кількісної характеристики специфічних стратегічних цілей

на основі цільових показників внутрішніх факторів-стимуляторів і внутрішніх факторів-дестимуляторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств. Розроблено методичний підхід до встановлення цільових значень показників внутрішніх факторів-стимуляторів і внутрішніх факторів-дестимуляторів у процесі формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств.

Запропоновано формалізоване визначення стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств як управлінського вектору її максимізації у довгостроковій перспективі, який формується шляхом цілеспрямованої зміни внутрішніх факторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості та забезпечує у процесі досягнення поставлених стратегічних цілей рух від базової величини такої вартості до цільового рівня фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості суб'єктів господарювання.

Перспективи. В подальших дослідженнях пропонується зосередити увагу на імплементації розробленого теоретико-методологічного підходу до формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств у практиці стратегічного управління суб'єктами господарювання за критерієм її зростання, ефективній реалізації стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств у сучасних економічних умовах.

Ключові слова: *фундаментально-стейкхолдерська додана вартість підприємств, управління, стратегічне управління, стратегія, стратегічні цілі, загальна стратегічна мета, специфічні стратегічні цілі, внутрішні фактори-стимулятори, внутрішні фактори-дестимулятори, цільові показники, цільові значення показників.*

Summary. *Introduction. Implementation of the value-based management system at the microeconomic level is aimed at increasing the value of enterprises. The most effective target criterion of the value-based management is maximization of the fundamental and stakeholder value added of economic entities. Formation of the fundamental and stakeholder value added is a complex and dynamic process, which is influenced by many factors of enterprises internal and external environment. In such conditions, management of the fundamental and stakeholder value added of enterprises requires implementation of a strategic approach. There appears a need to develop a strategy for managing the fundamental and stakeholder value added of enterprises, which should become an effective management tool for solving perspective tasks as to the growth of the fundamental and stakeholder value added of economic entities.*

Purpose. The purpose of the study is theoretical and methodological substantiation of the development of management strategy of the fundamental and stakeholder value added of enterprises in contemporary economic conditions.

Materials and methods. The materials of the study are the works of domestic and foreign scientists investigating theoretical and methodological issues of developing the value management strategy for enterprises.

In the process of carrying out the research the following scientific methods were used: a systems approach, theoretical generalization, induction and deduction (to reveal the content of strategic management of the fundamental and stakeholder value added of enterprises and the essence of the strategy of such management); analysis and synthesis, structural and logical modeling (to determine composition and content of the stages of formation of the management strategy of the fundamental and stakeholder value added of enterprises); logical generalization of the results (formulation of conclusions).

Results. In the scientific article there was described the content of strategic management of the fundamental and stakeholder value added of enterprises. The essence of the management strategy of the fundamental and stakeholder value added of enterprises is defined. The composition and content of the stages of working out the management strategy of the fundamental and stakeholder value added of enterprises is determined. It is also established that the starting point in the process of developing the strategy for managing the fundamental and stakeholder value added of enterprises is the formulation of strategic goals. There is substantiated the expediency of determination of the general strategic goal and specific strategic objectives which are subordinate to this goal in the process of the strategy development for managing the fundamental and stakeholder value added of enterprises. The general strategic goal of managing the fundamental and stakeholder value added of enterprises in the form of its maximization in the long-term period has been established. There is substantiated the expediency of solving the problem of determining specific strategic objectives of management of the fundamental and stakeholder value added of enterprises on the basis of the factor approach. There have been defined specific strategic objectives of management of the fundamental and stakeholder value added of enterprises such as maximization of internal factors-stimulators and minimization of internal factors-destimulators of this value in the long-term period. It is proposed to form a system of target indicators for quantitative characteristics of specific strategic objectives based on the target indicators of internal stimulating factors and internal destimulating factors of the fundamental and stakeholder value added of enterprises. There are developed methods for the approach to setting target values of indicators of internal stimulating factors and internal destimulating factors in the process of developing the management strategy for the fundamental and stakeholder value added of enterprises.

There is proposed a formalized definition of the management strategy of the fundamental and stakeholder value added of enterprises as a management vector of its maximization in the long-term perspective, which is formed through purposeful changes in internal factors of the fundamental and stakeholder value added and in the process of achieving these strategic objectives, which have been set, this vector ensures the movement from the basic amount of such value to the target level of the fundamental and stakeholder value added of economic entities.

Discussion. In the further researches it is proposed to focus on implementation of the developed theoretical and methodological approach to the process of formation of the management strategy of the fundamental and stakeholder value added of enter-

prises in practice of strategic management of economic entities according to the criterion of their growth, effective implementation of the management strategy of the fundamental and stakeholder value added enterprises under economic conditions nowadays.

Key words: *the fundamental and stakeholder value added of enterprises, management, strategic management, strategy, strategic goals, the general strategic goal, specific strategic objectives, internal stimulating factors, internal destimulating factors, target indicators, target values of indicators.*

Постановка проблеми. Вартісно-орієнтоване управління є інноваційною концепцією менеджменту на мікроекономічному рівні, реалізація якої націлена на зростання вартості підприємств. В умовах багатомірності та видової різноманітності вартості підприємств цільовий критерій вартісно-орієнтованого управління підлягає конкретизації. Найбільш ефективним цільовим критерієм вартісно-орієнтованого управління підприємствами має бути максимізація фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості, яка виступає грошовим еквівалентом цінності суб'єктів господарювання з позицій задоволення власних і стейкхолдерських інтересів. Фундаментально-стейкхолдерська додана вартість є інтегрованою кількісною оцінкою додаткових фінансових вигод підприємства та його ключових стейкхолдерів.

Формування фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості є складним і динамічним процесом, на який впливають чисельні та різноманітні фактори внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємств. У таких умовах управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств має здійснюватися на основі стратегічного підходу, реалізація якого дозволяє сформувати цілісну систему управління даною вартістю на довгострокову перспективу, забезпечити прийняття ефективних управлінських рішень щодо розвитку діяльності суб'єктів господарювання за траєкторією зростання їх фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості у майбутньому.

Основною складовою стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств є формування стратегії такого управління, яка має стати ефективним управлінським інструментом вирішення перспективних завдань щодо зростання фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості суб'єктів господарювання, досягнення результативності процесів створення даної вартості у довгостроковому періоді. У зв'язку з цим теоретико-методологічне обґрунтування формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств набуває особливої актуальності у сучасних економічних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні питання розробки стратегії управління вартістю підприємств досліджували у своїх працях такі вчені: Г. Арнольд [1], Т. Коллер [2], М. Гоедхарт [2], Д. Весселс [2], В. О. Аніщенко [3], В. Г. Маргасова [3], Н. В. Ткаленко [3], О. В. Ареф'єва [4], Н. В. Коваленко [4], М. М. Андрієнко [4], Н. Е. Дєєва [5], О. І. Кононов [6], Т. Ю. Макаренко [7], С. М. Пилипенко [8], В. Є. Хаустова [9], О. І. Хоменко [9], М. Чут [10].

У вартісно-орієнтованому менеджменті максимізація фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості суб'єктів господарювання є новим цільовим критерієм управління. Тому вченими ще не досліджено проблематику формування стратегії управління саме фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств. На сьогодні не розкритий зміст стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств, не з'ясована сутність стратегії управління цією вартістю, не визначені склад і зміст етапів формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств у сучасних економічних умовах.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних науковців, що досліджують теоретико-методологічні питання розробки стратегії управління вартістю підприємств.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: системного підходу, теоретичного узагальнення, індукції та дедукції (для розкриття змісту стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств та сутності стратегії такого управління); аналізу та синтезу, структурно-логічного моделювання (для визначення складу та змісту етапів формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Фундаментально-стейкхолдерська додана вартість є показником стратегічного фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання у вигляді додаткових фінансових вигод підприємства та його ключових стейкхолдерів. Показник фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості характеризує величину додавання підприємством фундаментально-стейкхолдерської вартості протягом певного періоду в результаті отримання фундаментально-стейкхолдерського доходу у розмірі, який перевищує ринкові витрати на інвестований капітал. Фундаментально-стейкхолдерський дохід слугує фінансовою базою для формування фінансових вигод підприємства та його основних

стейкхолдерів і визначається різницею між загальним доходом та нестратегічними експліцитними витратами. Загальний дохід, у свою чергу, формують у сукупності операційні доходи (чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи) та неопераційні доходи (дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи, інші доходи). Нестратегічні експліцитні витрати виконують підтримуючу функцію у процесі формування фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості та їх здійснення безпосередньо не пов'язане зі створенням фінансових вигод підприємства та його ключових стейкхолдерів (до нестратегічних експліцитних витрат відносяться матеріальні затрати, амортизація, інші операційні витрати, втрати від участі в капіталі, інші витрати). Ринкові витрати на інвестований капітал визначають імпліцитні витрати у процесі формування фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості та розраховуються шляхом множення ринкової вартості інвестованого капіталу на його величину. Інвестований капітал становить сукупність усіх (власних і позикових) фінансових ресурсів, що використовуються підприємством для фінансування своєї діяльності на платній основі та інвестуються у створення необоротних та оборотних активів підприємства для здійснення операційної та неопераційної діяльності підприємства з метою формування фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості. Показник ринкової вартості інвестованого капіталу характеризує відносний рівень ринкових витрат на інвестований у підприємство капітал і визначається середнім значенням фундаментально-стейкхолдерської дохідності інвестованого капіталу за підприємствами галузі у відповідному періоді [11, с. 93–97].

Стратегічне управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств — це система управлінських заходів довгострокового характеру, реалізація яких спрямована на збільшення цієї вартості з урахуванням змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування суб'єктів господарювання.

У рамках стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств доцільність прийняття та реалізації управлінських рішень визначається не стільки з точки зору її зростання у поточному або найближчому періодах, скільки з позицій отримання значно більшої величини фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості у довгостроковій перспективі.

Стратегічне управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю є важливою складовою стратегічного управління підприємствами, що містить систему методів розробки та реалізації управлінських рішень щодо формування цієї вартості у довгостроковому періоді у процесі досягнення поставлених стратегічних цілей з метою забезпечення ефективного розвитку діяльності суб'єктів господарювання за траєкторією зростання їх фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості у майбутньому.

Поєднання у стратегічному управлінні фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю цільового, системного та ситуаційного підходів дає змогу встановити стратегічні цілі, порівнювати їх з наявними можливостями та приводити у відповідність з останніми, розробляючи та реалізуючи відповідну стратегію.

Стратегія управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств уявляє собою систему управлінських дій, що спрямована на досягнення встановлених стратегічних цілей. Формування даної стратегії є основною складовою стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю суб'єктів господарювання.

Процес формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств пропонується представити як послідовну реалізацію певних етапів, які у загальному вигляді характеризують найважливіші стадії цього процесу (рис. 1).

Обґрунтуємо зазначені етапи та розкриємо їх конкретний зміст у процесі розробки стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств.

Стратегічне управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств передбачає досягнення стратегічних цілей та в цьому контексті є цільовим.

Цілі — це невід'ємний елемент механізму управління вартістю на підприємстві, оскільки правильне формування цілей забезпечуватиме ефективність його реалізації, взаємозв'язок системних елементів та їх дієвість. Визначення та коригування цілей управління вартістю підприємства є першим етапом формування системи такого управління, розробки та реалізації стратегії збільшення вартості підприємства [12, с. 152–153].

Цільовий підхід до стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств зорієнтований на перспективу та потребує чіткого визначення стратегічних цілей та шляхів їх досягнення, здійснення необхідних змін усіх компонентів управлінської системи для забезпечення ефективних результатів.

Стратегічне управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств включає формулювання стратегічних цілей з наступною розробкою та реалізацією стратегії, спрямованої на досягнення встановлених стратегічних цілей у економічному просторі діяльності суб'єктів господарювання в майбутньому.

У зв'язку з цим вихідним пунктом у процесі формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств є формулювання стратегічних цілей, які є довгостро-

Рис. 1. Етапи формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств

Джерело: авторська розробка

ковими та визначають бажані результати з урахуванням досягнутого рівня вартісно-орієнтованого розвитку діяльності суб'єктів господарювання на поточний момент.

Впровадження вартісно-орієнтованого підходу в управління підприємством передбачає його застосування як базової концепції та інтеграцію вартісно-орієнтованого підходу в усі функції управління підприємством — планування, організацію, мотивацію і контроль [13, с. 154–155].

Важливість визначення стратегічних цілей у процесі формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств обумовлена тим, що вони є основою для забезпечення спрямованості загальних функцій управління (планування, організації, мотивації, контролю) на виконання завдань стратегічного управління підприємствами за критерієм максимізації даної вартості, прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо розвитку діяльності суб'єктів господарювання за траєкторією зростання їх фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості.

Визначення стратегічних цілей — один з головних етапів формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств. Для досягнення стратегічних цілей формується, функціонує та розвивається стратегічне управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств як цілісна система.

Формулювання стратегічних цілей характеризується передбаченням, уявленням наслідків діяльності підприємств за вектором максимізації їх фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості, розумінням шляхів досягнення у довгостроковому періоді бажаних результатів за допомогою певного переліку засобів.

Основними вимогами до стратегічних цілей управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств згідно з методикою SMART в теорії управління є:

S (Specific) — точність, конкретність — стратегічні цілі повинні бути чітко та точно сформульовані, відображати конкретні та бажані результати їх досягнення;

M (Measurable) — вимірюваність — стратегічні цілі мають бути кількісно вимірюваними, щоб оцінити їх досягнення;

A (Achievable) — досяжність — стратегічні цілі повинні бути досяжними та реалістичними;

R (Relevant) — важливість — стратегічні цілі повинні бути актуальними;

T (Time bound) — обмеженість у часі — стратегічні цілі повинні бути обмеженими за часовими строками їх досягнення.

Стратегічні цілі виступають як орієнтири, до яких спрямовуються управлінські зусилля щодо забезпечення розвитку діяльності підприємств за траєкторією зростання їх фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості. Причому необхідно забезпечити вибір досяжних, несуперечливих, взаємопов'язаних стратегічних цілей управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю суб'єктів господарювання.

Механізм управління вартістю бізнесу (підприємства) передусім передбачає наявність стратегічної цілі (максимізація вартості бізнесу) та цілей, які є похідними від неї [14, с. 20].

Цільовий підхід до стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств вимагає та дозволяє ретельно розібратися у складній ієрархії стратегічних цілей, визначити головну стратегічну мету та такі, що «працюють» на неї, сформувати систему пріоритетів черговості виконання стратегічних цілей, тобто забезпечити керованість процесом розробки та досягнення стратегічних цілей.

Встановлення стратегічних цілей управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств передбачає визначення загальної стратегічної мети та підпорядкованих їй специфічних стратегічних цілей, тобто йдеться про побудову ієрархії взаємопов'язаних стратегічних цілей («дерева цілей»). У результаті відбувається розподіл загальної стратегічної мети — мети вищого рівня на специфічні стратегічні цілі нижчого рівня, які є більш конкретизованими та мають забезпечувати досягнення загальної стратегічної мети. Причому загальна стратегічна мета виступає орієнтиром, основою для розробки специфічних стратегічних цілей та є головною по відношенню до останніх.

Встановлення загальної стратегічної мети управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств виступає першим етапом у процесі формування стратегії такого управління.

Концепція сучасного управління компанії за своєю стратегічною суттю спрямована на зростання вартості компанії [15, с. 179]. Реалізація концепції вартісно-орієнтованого менеджменту на стратегічному рівні управління підприємством передбачає, що рішення мають приводити до підвищення вартості підприємства [16, с. 172].

Загальна стратегічна мета управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств визначає перспективний вектор розвитку їх діяльності та полягає у максимізації даної вартості у довгостроковому періоді. Така постановка загальної стратегічної мети дає змогу сформувати систему пріоритетів на шляху її досягнення та сконцентрувати управлінські зусилля в конкретній сфері.

Реалізація другого етапу в процесі формування досліджуваної стратегії передбачає визначення специфічних стратегічних цілей управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств.

З урахуванням змісту цільового стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств, особливостей цілевстановлення у даному процесі доцільним є вирішення проблематики визначення специфічних стратегічних цілей на основі факторного підходу.

Фундаментально-стейкхолдерська додана вартість підприємств не може виступати безпосереднім об'єктом стратегічного управління. Стратегічне управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств передбачає опосередкований управлінський вплив на дану вартість у довгостроковому періоді через цілеспрямовану зміну керованих факторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості. Такими факторами є внутрішні фактори фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості, які пов'язані зі сферою виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства і тому з точки зору його менеджменту є керованими факторами цієї вартості. Сукупність внутрішніх факторів характеризує внутрішні умови, обставини та причини формування фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств, її рушійні сили.

Ідентифікованими внутрішніми факторами фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств є інтенсивність динаміки операційних доходів, інтенсивність динаміки неопераційних доходів, інтенсивність динаміки нестратегічних експліцитних витрат, інтенсивність динаміки інвестованого капіталу [17, с. 95].

У залежності від напрямку впливу на фундаментально-стейкхолдерську додану вартість підприємств внутрішні фактори поділяються на стимулятори та дестимулятори.

Внутрішні фактори-стимулятори фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості чинять прямий вплив на цю вартість, а внутрішні фактори-дестимулятори — зворотний вплив. Розподіл внутрішніх факторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості на стимулятори та дестимулятори встановлюється на основі кореляційно-регресійного аналізу.

У зв'язку з цим обґрунтовано вважати специфічними стратегічними цілями управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств максимізацію внутрішніх факторів-стимуляторів і мінімізацію внутрішніх факторів-дестимуляторів даної вартості у довгостроковому періоді.

Сукупність специфічних стратегічних цілей управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств характеризується за допомогою конкретних цільових показників, що забезпечують вимірюваність зазначених цілей. З огляду на це наступним (третім) етапом розробки стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств є формування системи цільових показників для кількісної характеристики специфічних стратегічних цілей такого управління, яка має містити цільові показники внутрішніх факторів-стимуляторів і внутрішніх факторів-дестимуляторів даної вартості. Сформульована проблема вирішується на основі встановлення індикаторів внутрішніх факторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств.

Індикаторами внутрішніх факторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств є наступні факторні показники: темп зростання операційних доходів, темп зростання неопераційних доходів, темп зростання нестратегічних експліцитних витрат, темп зростання інвестованого капіталу [17, с. 96].

Четвертим етапом формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств є обґрунтування цільових значень показників — бажаних значень цільових показників у процесі досягнення специфічних стратегічних цілей такого управління. Конкретним змістом даного етапу є встановлення цільових значень показників внутрішніх факторів-стимуляторів і внутрішніх факторів-дестимуляторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості, які визначають кінцеві точки вектору бажаних стратегічних змін цих факторних показників у довгостроковому періоді.

Вектор бажаних стратегічних змін факторних показників визначає шлях покращення у майбутньому показників ситуативного стану внутрішніх факторів у базовому періоді у напрямку максимізації показників внутрішніх факторів-стимуляторів і мінімізації показників внутрішніх факторів-дестимуляторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості. У зв'язку з цим значення показників ситуативного стану внутрішніх факторів у базовому періоді виступають точками відліку в траєкторії бажаних стратегічних змін показників внутрішніх факторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств у довгостроковому періоді.

Кінцевими точками вектору бажаних стратегічних змін факторних показників виступають їх еталонні значення, які є найближчими до початкових точок даного вектору — значень показників ситуативного стану внутрішніх факторів у базовому періоді на шляху покращення цих показників у довгостроковому періоді у напрямку максимізації показників внутрішніх факторів-стимуляторів і мінімізації показників внутрішніх факторів-дестимуляторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості. Такі еталонні значення ідентифікуються як цільові значення показників внутрішніх факторів-стимуляторів і внутрішніх факторів-дестимуляторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості.

Еталонні значення показників внутрішніх факторів-стимуляторів і внутрішніх факторів-дестимуляторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості відображають бажані, найбільш прийнятні значення цільових показників у процесі досягнення специфічних стратегічних цілей управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств з позицій її максимізації у результаті реалізації досліджуваної стратегії.

Для визначення еталонних значень факторних показників доцільно використовувати бенчмаркінговий підхід, згідно якого в якості таких значень приймаються найкращі значення факторних показників серед підприємств галузі: максимальні значення показників внутрішніх факторів-стимуляторів і мінімальні значення показників внутрішніх факторів-дестимуляторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості; середні значення даних факторних показників.

Такий методичний підхід до визначення цільових значень факторних показників сприяє досяжності, реалістичності цільових значень та обумовлює реалізацію у процесі формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств стратегічного вибору серед стратегічних альтернатив у вигляді можливих варіантів змін цих факторних показників у довгостроковому періоді.

У процесі формування досліджуваної стратегії враховується вплив зовнішніх факторів на фундаментально-стейкхолдерську додану вартість підприємств шляхом відповідного коригування цільових значень показників її внутрішніх факторів-стимуляторів і внутрішніх факторів-дестимуляторів.

Значення показників ситуативного стану внутрішніх факторів у базовому періоді формують базову величину фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств, а цільові значення показників внутрішніх факторів визначають цільовий рівень фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств, на досягнення якого орієнтована досліджувана стратегія.

У результаті на заключному (п'ятому) етапі формалізується стратегія управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств як управлінський вектор її максимізації у довгостроковій перспективі, який формується шляхом цілеспрямованої зміни внутрішніх факторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості

та забезпечує у процесі досягнення поставлених стратегічних цілей рух від базової величини такої вартості (початкова точка) до цільового рівня фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості суб'єктів господарювання (кінцева точка).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Стратегічне управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств дозволяє систематизувати методи розробки та реалізації управлінських рішень щодо формування цієї вартості у довгостроковому періоді у процесі досягнення поставлених стратегічних цілей з метою забезпечення ефективного розвитку діяльності суб'єктів господарювання за траєкторією зростання їх фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості у майбутньому.

Стратегія управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств формує систему управлінських дій, що спрямована на досягнення встановлених стратегічних цілей.

Запропонована систематизація етапів формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств забезпечує оптимізацію процесу її розробки та ефективну реалізацію цільового, системного та ситуаційного підходів до стратегічного управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю суб'єктів господарювання.

Розроблений теоретико-методологічний підхід до формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств дозволяє розглядати дану стратегію як управлінський вектор максимізації фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості у довгостроковій перспективі, який формується шляхом цілеспрямованої зміни її внутрішніх факторів та забезпечує у процесі досягнення поставлених стратегічних цілей рух від базової величини такої вартості до цільового рівня фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості суб'єктів господарювання.

Подальші дослідження пов'язані з імплементацією запропонованого теоретико-методологічного підходу до формування стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств у практиці стратегічного управління суб'єктами господарювання за критерієм її зростання, ефективною реалізацією стратегії управління фундаментально-стейкхолдерською доданою вартістю підприємств у сучасних економічних умовах.

Література

1. Arnold G. The handbook of corporate finance. A business companion to financial markets, decisions and techniques. Pearson education. Financial Times Prentice Hall, 2005. 716 p.

2. Koller T., Goedhart M., Wessels D. Valuation: Measuring and managing the value of companies. Seventh edition. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2020. 878 p.

3. Аніщенко В. О., Маргасова В. Г., Ткаленко Н. В. Особливості стратегічного розвитку компанії з метою збільшення її вартості. *Актуальні проблеми економіки.* 2010. № 2 (104). С. 67–75.

4. Ареф'єва О. В., Коваленко Н. В., Андрієнко М. М. Стратегічне управління вартістю підприємства в умовах інноваційного розвитку. *Економічний вісник Дніпровської політехніки.* 2022. № 4 (80). С. 130–136.

5. Дєєва Н. Е. Вартісні моделі стратегічного управління корпораціями. *Агросвіт.* 2015. № 19. С. 9–15.

6. Кононов О. І. Формування стратегії управління промисловими підприємствами на основі комплексної вартості. *Проблеми економіки.* 2022. № 4 (54). С. 171–176.

7. Макаренко Т. Ю. Вартісно-орієнтований контролінг на підприємстві: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Київ : ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2017. 238 с.

8. Пилипенко С. М. Управління розвитком підприємств на засадах вартості: проблеми і перспективи. *Економіка і суспільство.* 2017. № 9. С. 582–587. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/99.pdf (дата звернення: 07.05.2024).

9. Хаустова В. Є., Хоменко О. І. Методичний підхід до вибору стратегії розвитку підприємства з урахуванням його ринкової вартості та стадії життєвого циклу (на прикладі підприємств галузі чорної металургії України). *Проблеми економіки.* 2014. № 4. С. 197–205.

10. Чут М. Концепція стратегії вартісно-орієнтованого управління підприємством. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* 2019. № 1 (17). С. 114–121.

11. Давидов О. І. Методичний інструментарій фінансової оцінки фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств. *Вісник Одеського національного університету. Економіка.* 2019. Т. 24. Вип. 2 (75). С. 93–99.

12. Воронін А. В. Системний підхід до управління вартістю підприємства. *Економіка і організація управління.* 2016. № 3 (23). С. 148–155.

13. Захаркін О. О. Вартісно-орієнтоване управління на основі стейкхолдерського підходу в контексті інноваційного розвитку підприємства. *Актуальні проблеми економіки.* 2014. № 10 (160). С. 149–157.

14. Петецький І. Вплив концепції Value-Based Management на вартість підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2023. № 10 (311). С. 17–22.

15. Старостенко Г., Сурженко А. Вартісно-орієнтоване управління фінансами в сучасних реаліях ведення бізнесу в Україні. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* 2016. № 3 (7). С. 178–186.

16. Захаркіна Л.С., Салтикова Г.В., Новіков В.М. Теоретико-методологічні засади вартісно-орієнтованого підходу до управління бізнесом. *Бізнес Інформ.* 2021. № 7. С. 169–177.

17. Давидов О.І. Теоретико-методичні засади ідентифікації внутрішніх факторів фундаментально-стейкхолдерської доданої вартості підприємств. *Причорноморські економічні студії.* 2021. Вип. 72. Ч. 2. С. 91–98.

References

1. Arnold G. (2005). The handbook of corporate finance. A business companion to financial markets, decisions and techniques. Pearson education. Financial Times Prentice Hall. 716 p.

2. Koller T., Goedhart M., Wessels D. (2020). Valuation: measuring and managing the value of companies. Seventh edition. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. 878 p.

3. Anishchenko V.O., Marhasova V.H., Tkalenko N.V. (2010). Osoblyvosti stratehichnoho rozvytku kompanii z metoiu zbilshennia yii vartosti [Peculiarities of company's strategic development aiming at its cost increase]. *Aktualni problemy ekonomiky,* no. 2 (104), pp. 67–75 [in Ukrainian].

4. Arefieva O.V., Kovalenko N.V., Andriienko M.M. (2022). Stratehichne upravlinnia vartistiu pidpryiemstva v umovakh innovatsiinoho rozvytku [Strategic management of enterprise value in the conditions of innovative development]. *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoi politekhniky*, no. 4 (80), pp. 130–136 [in Ukrainian].

5. Dieieva N.E. (2015). Vartisni modeli stratehichnoho upravlinnia korporatsiiamy [Cost model of strategic management of corporations]. *Ahrosvit,* no. 19, pp. 9–15 [in Ukrainian].

6. Kononov O.I. (2022). Formuvannia stratehii upravlinnia promyslovymy pidpryiemstvamy na osnovi kompleksnoi vartosti [Forming a strategy for management of industrial enterprises based on complex value]. *Problemy ekonomiky*, no. 4 (54), pp. 171–176 [in Ukrainian].

7. Makarenko T.Yu. (2017). Vartisno-oriientovanyi kontrolinh na pidpryiemstvi [Corporate value-based controlling]: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.08 «Hroshi, finansy i kredyt». Kyiv: DVNZ «Kyivskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeni Vadyma Hetmana». 238 p. [in Ukrainian].

8. Pylypenko S.M. (2017). Upravlinnia rozvytkom pidpryiemstv na zasadakh vartosti: problemy i perspektyvy [The enterprises development management based on value: problems and prospects]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 9, pp. 582–587 Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/99.pdf [in Ukrainian].

9. Khaustova V.Ye., Khomenko O.I. (2014). Metodychnyi pidkhid do vyboru stratehii rozvytku pidpryiemstva z urakhuvanniam yoho rynkovoi vartosti ta stadii zhyttievoho tsyklu (na prykladi pidpryiemstv haluzi chornoi metalurhii Ukrainy) [Methodical approach to selection of enterprise's development strategy, taking into account its market value and stage of the life cycle (on example of the iron and steel industry of Ukraine)]. *Problemy ekonomiky*, no. 4, pp. 197–205 [in Ukrainian].

10. Chut M. (2019). Kontseptsiia stratehii vartisno-oriientovanoho upravlinnia pidpryiemstvom [The concept of cost-oriented enterprise management strategy]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia,* no. 1 (17), pp. 114–121 [in Ukrainian].

11. Davydov O.I. (2019). Metodychnyi instrumentarii finansovoi otsinky fundamentalno-steikkholderskoi dodanoi vartosti pidpryiemstv [Methodological tools for financial valuation of the fundamental and stakeholder value added of enterprises]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomika,* tom 24, vol. 2 (75), pp. 93–99 [in Ukrainian].

12. Voronin A.V. (2016). Systemnyi pidkhid do upravlinnia vartistiu pidpryiemstva [System approach to value based management]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia,* no. 3 (23), pp. 148–155 [in Ukrainian].

13. Zakharkin O.O. (2014). Vartisno-oriientovane upravlinnia na osnovi steikkholderskoho pidkhodu v konteksti innovatsiinoho rozvytku pidpryiemstva [Value-based management on the basis of stakeholder approach within the bounds of innovative development enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky,* no. 10 (160), pp. 149–157 [in Ukrainian].

14. Petetskyi I. (2023). Vplyv kontseptsii Value-Based Management na vartist pidpryiemstva [Influence of the concept of Value-Based Management on the value of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu,* no. 10 (311), pp. 17–22 [in Ukrainian].

15. Starostenko H., Surzhenko A. (2016). Vartisno-oriientovane upravlinnia finansamy v suchasnykh realiiakh vedennia biznesu v Ukraini [Value-based finance management in modern business realities in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia,* no. 3 (7), pp. 178–186 [in Ukrainian].

16. Zakharkina L.S., Saltykova H.V., Novikov V.M. (2021). Teoretyko-metodolohichni zasady vartisno-oriientovanoho pidkhodu do upravlinnia biznesom [The theoretical and methodological principles of the value-oriented approach to business management]. *Biznes Inform,* no. 7, pp. 169–177 [in Ukrainian].

17. Davydov O.I. (2021). Teoretyko-metodychni zasady identyfikatsii vnutrishnikh faktoriv fundamentalno-steikkholderskoi dodanoi vartosti pidpryiemstv [Theoretical and methodological grounds of identification of internal factors of the fundamental and stakeholder value added of enterprises]. *Prychornomorski ekonomichni studii,* vol. 72, part 2, pp. 91–98 [in Ukrainian].